

РЕЗУЛЬТАТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІМІТАЦІЙНО-РОЛЬОВОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Постанова проблеми. В сучасних умовах все більш гостро відчувається потреба в людях, які отримали професійні знання, які володіють культурою мовного спілкування та здатних вільно звертатися на іноземній мові. Інтернаціоналізація відносин у діловому світі підвищує вимоги до якості навчання іноземній мові в умовах загальноосвітньої школи і визначає необхідність пошуку шляхів удосконалення рівня іншомовної комунікативної культури випускників сучасних вищих навчальних закладах.

Сучасне звертання до проблем навчання іноземній мові визначається не тільки ростом міжнародних контактів, але й якісними змінами у комунікації на іноземній мові, що забезпечують можливість взаєморозуміння представників різних культур.

В науково-практичному плані спроби вчених виявити умови і засоби ефективного впливу на впровадження імітаційно-рольового навчання як важливого фактору, який впливає на рівень якості знань студентів. Вивчення сучасних психолого-педагогічних досліджень (Є. Зеер, М. Ігнатенко, І. Іпатов, М. Мазо, Г. Матушевская та інші) свідчать про деякі спроби вирішення питання формування комунікативних умінь майбутніх фахівців з міжнародної економіки засобами іноземної мови. Спеціальних досліджень, з проблем впровадження методики імітаційно-рольового навчання майбутніх фахівців міжнародної економіки засобами іноземної мови у процесі професійно-педагогічної підготовки на немовних факультетах, у сучасний період недостатньо. Нечисленні публікації (М. Булигін, М. Вятютнев, J. Beaussac, H. Besse, J. Cardinet, F. Danvers) з цього питання не дають повної картини досліджуваної проблеми.

Мета статті. Розглянути результати впровадження імітаційно-рольового навчання у вищих навчальних закладах при вивченні англійської мови.

Отримані результати. Мета діагностуючого експерименту полягала в тому, щоб перевірити ефективність сукупності умов, створених у процесі формування комунікативних умінь студентів та підвищення пізнавального інтересу засобами імітаційно-рольового навчання.

У процесі формування комунікативних умінь студентів ми провели контрольне анкетування з метою визначення рівня сформованості всіх компонентів поняття «комунікативні уміння». Студентам було запропоновано дати відповіді на запитання:

1. Чи завжди ви уважно слухаєте, про що говорить ваш співрозмовник?
2. Чи часто у вас виникає бажання зупинити вашого співрозмовника, не дослухавши його до кінця?
3. Чи відчуваєте ви систематичну потребу у спілкуванні?
4. Бажаєте ви удосконалити свої комунікативні уміння?

5. Чи здатні ви уподібнювати себе своєму співрозмовнику?
6. Чи можете ви поставити себе на місце співрозмовника? та інші.

Отримані результати. 21 % студентів II-IV курсів Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського (високий рівень) уважно слухають і ніколи не перебивають співрозмовника, вони відчують потребу у спілкуванні і прагнуть удосконалити свої комунікативні вміння. У процесі спілкування вони ставлять себе на місце співрозмовника, намагаючись уподібнитись йому, проявити ініціативу, досягти певної мети, наприклад, передати чи одержати нову інформацію, удосконалити свої комунікативні здібності.

26 % студентів ПДПУ (достатній рівень) не завжди уважно слухають співрозмовника і часто перебивають його, вони час від часу відчують потребу в спілкуванні і прагнення удосконалити свої комунікативні вміння. В процесі спілкування вони інколи ставлять себе на місце співрозмовника, намагаючись уподібнитись йому, проявляють ініціативність.

38 % студентів (середній рівень) часто не уважно слухають про що говорить співрозмовник, перебивають його, вони інколи відчують потребу у спілкуванні і прагнення удосконалити свої комунікативні вміння.

15 % студентів (початковий рівень) ніколи уважно не слухають співрозмовника, перебивають його, вони дуже рідко відчують потребу у спілкуванні, прагненні удосконалити свої комунікативні вміння. У процесі спілкування ці респонденти ніколи не ставлять себе на місце співрозмовника, не проявляють ініціативність.

Під час формульованого експерименту ми провели ряд спостережень з метою визначення рівня сформованості усіх компонентів комунікативних умінь за такими показниками: здатність створювати мовленнєву ситуацію, стратегію спілкування, комунікативна активність, вміння обмінюватись інформацією, уподібнення себе співрозмовнику, розуміння співрозмовника, ініціативність, розчарування, цілеспрямованість.

Студентам було запропоновано скласти діалог в особах, можливий в одній із окреслених мовленнєвих ситуацій. Ми спостерігали за процесом складання і розігрування діалогу студентами різних курсів Криворізького економічного інституту та Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського. Мовленнєві ситуації:

1. До вас звернувся однокласник із проханням дати усну рецензію на бізнес-ситуацію, яку ви вивчали.
2. Вам запропонували написати бізнес-план, що ви зробите?
3. Уявіть, що ви – відомий бізнесмен і знаходитесь на прес-конференції. Журналіст попросив вас дати характеристику політичної ситуації (за вибором), яка зараз склалася в Україні. Як ви це зробите? Продемонструйте.

Результати спостереження показали, що у студентів КЕІ значно підвищився рівень сформованості комунікативних умінь.

Більша частина студентів (високий рівень) не відчують рольових

бар'єрів при спілкуванні. Вони активні, здатні створювати мовленнєву ситуацію, будувати стратегію спілкування. Вміють обмінюватися інформацією. Постійно уподібнюють себе співрозмовникові, розуміють його, виходячи з уявлень про себе, проявляють ініціативність, цілеспрямованість у процесі комунікації.

Менша частина студентів (достатній рівень) не відчувають рольових бар'єрів, здатні створювати мовленнєві ситуації, проте інколи у них виникають деякі труднощі щодо створення стратегії спілкування. Учні проявляють ініціативність, цілеспрямованість під час спілкування, вміють здійснювати обмін інформацією. Однак не завжди уподібнюють себе співрозмовникові, розуміють його, виходячи з уявлень про себе.

Невеликий відсоток студентів (середній рівень) часто відчуває рольові бар'єри. Однак вони здатні створювати мовленнєві ситуації, обмін інформацією. Але не вміють будувати стратегію спілкування. Зрідка проявляють ініціативність, цілеспрямованість у процесі спілкування. Не часто уподібнюють себе співрозмовникові, розуміють його, виходячи з уявлень про себе.

Незначна частина студентів (початковий рівень) відчувають рольові бар'єри. У них виникають труднощі при створенні мовленнєвої ситуації, обміні інформацією. Вони не вміють будувати стратегію спілкування. Зрідка проявляють ініціативність, цілеспрямованість. Ніколи не уподібнюють себе співрозмовникові, не розуміють його, виходячи з уявлень про себе.

Проведене спостереження підтвердило результати анкетування. Рівень комунікативних умінь студентів КЕІ значно зріс, а на факультеті менеджменту майже не змінився.

Динаміку росту рівнів сформованості комунікативних умінь студентів ми відобразили у таблиці.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця рівнів сформованості комунікативних умінь студентів на заняттях з іноземної мови

Рівні	Факультет міжнародна економіка (КЕІ)		Факультет менеджменту (КЕІ)	
	Конст. експ.	Форм. експ.	Конст. експ.	Форм. експ.
Високий	19 %	27 %	14 %	19 %
Достатній	25 %	35 %	24 %	26 %
Середній	41 %	30 %	41 %	39 %
Початковий	15 %	8 %	21 %	16 %

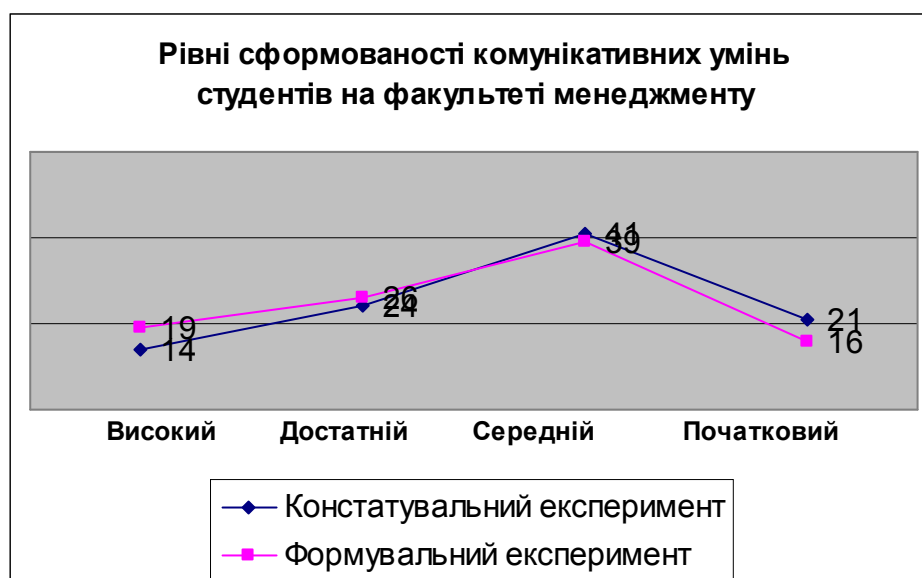
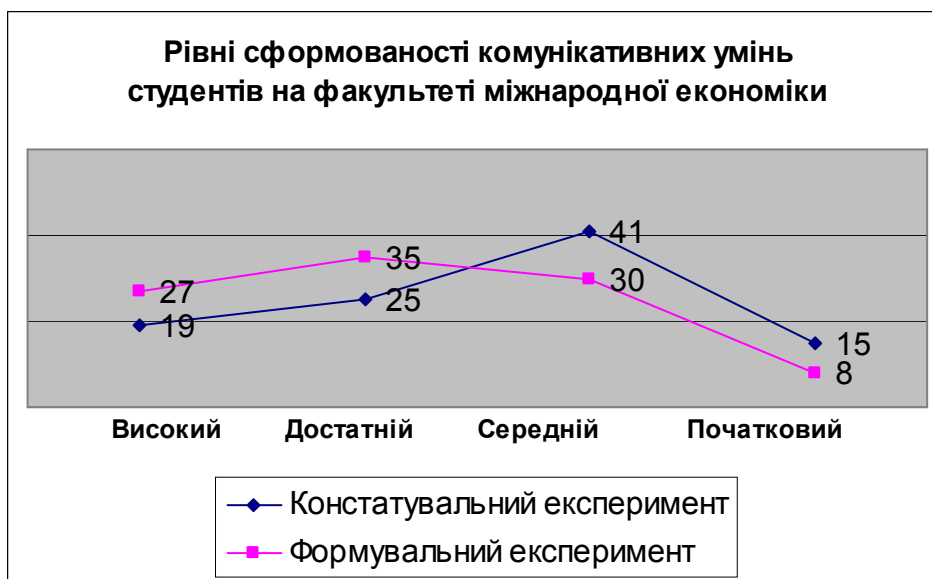

Рис. 1 Порівняння рівнів сформованості комунікативних умінь студентів

Порівнюючи результати констатувального і формувального експериментів, можна зробити висновок, що кількість студентів із високим рівнем сформованості комунікативних умінь на контрольному факультеті менеджменту практично не змінився: 19 % – 19 %. Кількість студентів із достатнім рівнем сформованості комунікативних умінь підвищився: 25 % – 26 %. Кількість студентів із середнім рівнем сформованості знизилась: з 41 % до 39 %, а з початковим рівнем – знизилась з 15 % до 16 %.

На факультеті міжнародна економіка кількість студентів з високим рівнем сформованості комунікативних умінь зросла з 14 % до 27 %. Кількість студентів із достатнім рівнем сформованості комунікативних умінь підвищився: 24 % – 35 %. Кількість студентів із середнім рівнем сформованості значно знизилась: з 41 % до 30 %, а кількість студентів з початковим рівнем – знизилась від 21 % до 8 %.

Таким чином, проведена нами робота по формуванню комунікативних умінь у майбутніх фахівців з міжнародної економіки була досить результативною. Як показали результати експерименту, рівень сформованості комунікативних умінь студентів значно зріс.

Цьому сприяло комплексне застосування визначених нами умов формування комунікативних умінь студентів і перехід від традиційної побудови занять до застосування імітаційно-ігрових форм навчання, рольових, дидактичних ігор на заняттях з іноземної мови.

На заняттях-бесідах, заняттях-іграх важливу роль приділялося формуванню уміння формулювати запитання й давати на нього відповідь у процесі діалогічного режиму роботи. Студенти факультету менеджменту були більш стриманими, частіше допускали мовленнєві помилки.

Анкетування показало, що у 54 % студентів виявлене позитивне ставлення до занять з англійської мови. З 60 % до 16 % знизилася кількість тих, у кого зовсім був відсутній інтерес до занять англійської мови, а це говорить про результативність нашої дослідної роботи.

Після завершення експериментального навчання було проведено контрольний зріз у 1 та 2 підгрупах II і III курсів КЕІ та ПДПУ, щоб виявити зрушення у процесі формування комунікативних умінь студентів на заняттях англійської мови. Для цього ми використали такі завдання комунікативної спрямованості: висловити свою власну думку, пов'язану з майбутнім вибором професії, роботи, місця проживання тощо.

Як показало опитування, після експерименту 30 % студентів відзначили, що запропоновані заняття – це засіб підвищення оцінки, інше 40 % – це можливість проявити себе. Дізнатися про цікаве, що виходить за межі програми ВНЗ – 20 %; 10 % студентів вказали на можливість самостійних дій. Багатьох зацікавила форма імітаційно-ігрового заняття, незвичність оформлення кабінету, робота з додатковими джерелами.

В ході експерименту ми намагалися з'ясувати рівень теоретичної підготовки і сформованості навчальних умінь студентів за допомогою підсумкової контрольної роботи.

Після проведення формувального експерименту ми з'ясували, що значно підвищився рівень пізнавального інтересу студентів до вивчення лексичних словотворень з теми «Міжнародна економіка».

Таблиця 2.

Динаміка зросту інтересів і бажання вивчати англійську мову (в %)

№ п/п	Рівні	Факультет міжнародної економіки			
		До експерименту		Після експерименту	
		1-3 курси	4-5 курси	1-3 курси	4-5 курси
1.	Високий	12	7	14	12
2.	Середній	70	57	82	88
3.	Низький	18	36	4	–

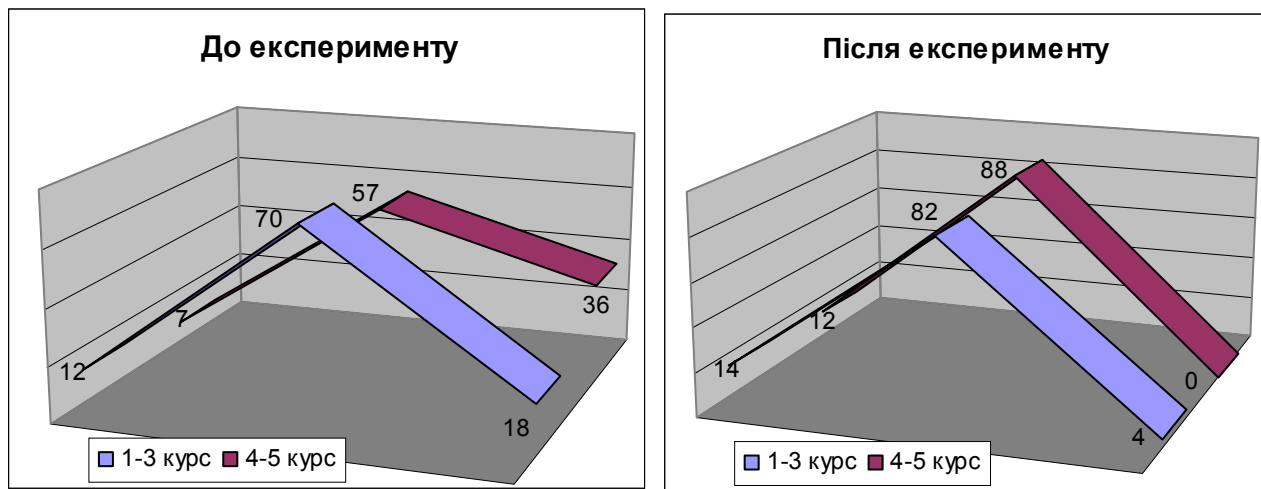

Рис. 2. Динаміка росту інтересів і бажання вивчати англійську мову (в %)

Дані свідчать, що у більшості студентів значно підвищився інтерес до вивчення англійської мови. Студенти стали з цікавістю, бажанням готуватися до занять, виконувати випереджаючі завдання, збирати різноманітну цікаву інформацію до запропонованих завдань щодо рішення питань міжнародної економіки. Багато студентів записалися до клубу «Іноземець», щоб глибше дізнатися про навколишній світ.

Також студенти на заняттях такого типу мають можливість стати співавтором учителя, проявити свою винахідливість.

Таким чином, використання на заняттях з англійської мови імітаційно-рольових форм навчання забезпечує розвиток пізнавальних інтересів студентів як одного з вирішальних факторів підвищення ефективності навчально-виховного процесу у вищій школі.

Пізнавальна діяльність студентів експериментальної підгрупи активізуються за допомогою респонсивних вправ (питально-відповідні; реплікові), умовних бесід. На кожному занятті англійської мови працювали над удосконаленням умінь невимушено вести розмову. Задля цього широко використовували поетапну методику формування умінь діалогічного мовлення у системі «студент – студент».

Під час формувального експерименту ми переконалися у ефективності запропонованої нами програми, яка сприяла формуванню комунікативних вмінь та розвитку пізнавального інтересу студентів.

Під час формувального експерименту ми провели ряд спостережень з метою визначення рівня сформованості всіх компонентів комунікативних умінь за такими показниками: здатність створювати мовленнєву ситуацію, стратегію спілкування, комунікативна активність, вміння обмінюватись інформацією, уподібнення себе співрозмовнику, розуміння співрозмовника, ініціативність, розчарування, цілеспрямованість.

Висновки. Під час формувального експерименту ми переконалися у ефективності запропонованої нами програми, яка сприяла розвитку пізнавального інтересу до вивчення іноземної мови, а також міжнародної економіки. Було з'ясовано, що ефективними засобами формування комунікативних умінь

студентів є застосування імітаційно-рольового навчання, підґрунтям яких фактично є використання на заняттях англійської мови діалогів. Дослідження показало, що найпродуктивнішими формами імітаційно-рольового навчання, які забезпечують позитивну атмосферу спілкування, підвищують рівень розвитку комунікативних умінь, інтерес до англійської мови, дозволяють враховувати особистісні інтереси студентів при вивченні міжнародної економіки, надають можливості майбутнім фахівцям досягти бажаних результатів, дотримуючись правильно поставлених цілей є дискусії, діалоги, заняття-інтерв'ю, рольові ігри, тощо. На заняттях – музичних вітальнях, заняттях-бесідах, ділових, рольових ігор важливу роль приділялося формуванню уміння сформулювати запитання етичного спрямування й дати на нього відповідь у процесі діалогічного режиму роботи. Студенти факультету менеджменту були не уважними, більш стриманими, частіше допускали мовленнєві помилки.

Таким чином, використання на заняттях англійської мови імітаційно-рольового навчання забезпечує розвиток комунікативних умінь студентів як одного з вирішальних факторів підвищення ефективності навчально-виховного процесу у вищій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова Л.Г. Игровые лексические упражнения с использованием компьютера в самостоятельной работе студентов // Методика викладання іноземних мов: Респ. наук.-метод. зб. – Вип. 18. – К., 1989. – 118 с.
2. Алімов С. Психолого-аналітичні аспекти використання методів активації творчого мислення студентів // Психологія і суспільство. – 2005. – № 1. – С. 63-69.
3. Бим И.Л. Цели обучения иностранному языку в рамках базового курса // Иностранные языки в школе. – 1996. – № 1. – С. 46.
4. Концепция коммуникативного обучения иноязычной культуре в средней школе: Пособие для учителя / Под ред. Е.И. Пассова, В.В. Царьковой. – М.: Просвещение, 1993.
5. Корнева І. Навчання студентів економічного профілю вищих навчальних закладів України ділової англійської мови за методикою «занурення» // Іноземні мови. – 2004. – № 4. – С. 54-58.
6. Корсак К. Нові міжнародні стандарти вищої освіти // Науковий світ. – 2002. – № 2. – С. 14-18.